

Nr 177.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av vissa delar av Vännäs lägerplats; given Stockholms slott den 9 mars 1928.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Rosén.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars 1928.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Rosén anför:

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 1 oktober 1927 hava Vännäs köpings kommunalfullmäktige genom sin ordförande anhållit att för köpingens räkning få inköpa den del av Vännäs lägerplats, som ej vore behöflig för försvarsväsendet, ävensom det till lägerplatsen hörande, kronan tillhöriga skogsskiftet. Det område av lägerplatsen, som enligt kommunalfullmäktiges uppfattning skulle kunna ifrågakomma till försäljning, hade å en skrivelsen bifogad kartsbild omgivits med röd begränsningslinje.

Chefen för Västerbottens regemente har i häröver den 15 oktober 1927 avgivet yttrande anført följande.

Då i kommunalfullmäktiges ansökan intet nämnts rörande det ändamål, för vilket det ifrågasatta området skulle inköpas, vore det svårt att yttra sig angående områdets betydelse för Vännäs köping. Möjligen kunde annat område fylla samma behov. Det hade emellertid sagts, att det vore för industriellt ändamål, köpingen önskade inköpa området. Vore så förhållandet, torde marken öster om samhället bättre lämpa sig för ändamålet än det föreslagna området å Vännäs läger. Troligast vore väl emellertid, att köpingen för en ringa penning ville komma åt området för att sedermera försälja detsamma till tomter. Större delen av det till inköp föreslagna området vore emellertid ur militär synpunkt av största betydelse, så länge kronan ägde någon del av lägerområdet. Dessutom måste det anses vara absolut förkastligt att låta enskilt område komma alldeles in på förläggningen, såsom här förutsatts. Särskilt gällde detta området kring nordösta delen av lägerhöjden. Med hänsyn till den vikt, området ur militär synpunkt ägde, kunde detsamma indelas i trenne områden, vilka å en yttrandet bifogad, av förste lantmätaren H. J. Norrman upprättad karta betecknats med bokstäverna A, B och C.

Det med A betecknade området hade den största betydelsen och kunde under inga förhållanden avyttras. Med hänsyn till lägerområdets användning vid mobilisering vore det av vikt, att området allt fortfarande förbleve i kronans ägo. Ärligen under såväl soldatskolans senare del som under regementsövningarna — såvida regementet ej deltog i fälttjänstövningar i högre förband — förlades regementets övningar under någon tid till Vännäs läger. Under denna förläggning hade det nuvarande flygfältet tagits i anspråk såsom bivackplats. Då emellertid flygfältet hädanefter icke finge användas för dylikt ändamål, måste området A tagas i anspråk såsom bivackplats och parkeringsplats för fordon. Området hade dessutom ur övningssynpunkt sin stora betydelse särskilt under soldatskolan, då skörden ännu ej vore inbärgad, och övningarna därför i huvudsak måste förläggas till lägerområdet. Särskilt kunde i detta sammanhang dess lämplighet som grupperingsterräng vid anfall i västlig riktning framhållas.

Ett bifall till framställningen skulle medföra den olägenheten, att samhället komme att uppdelas kronan tillhörigt område i tvenne delar, så att förvaltarbostaden och förrådsbyggnaderna komme att skiljas från lägerområdet i övrigt.

Området A syntes även med hänsyn till lägerområdets användning såsom flygfält hava sin stora militära betydelse. Den västra gränsen av detta område ginge parallellt med den s. k. paradvägen omkring 130 meter från detsamma. Komme detta område att bebyggas, torde helt säkert start och landning å den i öster och väster gående flygbanan bliva förenade med vissa risker, i all synnerhet om å området skulle uppföras byggnader för industriellt ändamål eller om, som det påstodes, kyrka inom området skulle uppföras. En avvägning av området hade verkställts, och hade det därvid visat sig, att största höjdskillnaden mellan paradvägen och områdets västra begränsning utgjorde 12.22 meter och den lägsta 6.6 meter.

Även det med B betecknade området komme åtminstone delvis att tagas i anspråk för mobiliseringsändamål. Vid regementets övningar å Vännäs läger användes detta område för korthållsskjutningar och för vissa fältskjutningar. En försäljning av detsamma skulle medföra extra kostnader för dessa skjutningars utförande. Även som grupperingsterräng hade detta område sin stora betydelse

Det med C betecknade området hade däremot ur militär synpunkt mindre betydelse, varför hinder icke mötte från regementschefens sida att till Vännäs köping försälja detsamma.

Någon anledning för kronan att försälja det till lägerområdet hörande skogsskiftet syntes icke föreligga. Av detsamma erhöles kronan, i enlighet med uppgjord skogshushållningsplan, en årlig inkomst, som användes för underhåll av vissa fastigheter. Försälldes skiftet, måste särskilda anslag beviljas för underhåll av dessa fastigheter. Skogsskiftets betydelse för Vännäs köping syntes vara av uteslutande ekonomisk art.

På grund av vad sålunda anförts föreslog regementschefen, att det med C betecknade området försälldes till Vännäs köping. Däremot avstyrkte han bestämt försäljning av de med A och B betecknade områdena samt skogsskiftet.

Chefen för sjätte arméfördelningen, som den 26 oktober 1927 avgivit yttrande i ärendet, har anført följande.

Det till inköp föreslagna området vore med undantag för den nordligaste delen, så länge kronan disponerade någon del av lägerområdet, behöfligt, vilket även chefen för Västerbottens regemente framhållit.

Såsom flygfält torde området redan nu vara knappt, och skulle flygbanan ytterligare minskas genom att byggnader uppfördes nära intill densamma, komme platsens användning som flygfält helt att äventyras. I denna fråga borde lämpligen chefen för flygvapnet beredas tillfälle att yttra sig. Ur övningssynpunkt vore områdets bibehållande under kronan synnerligen önskvärt, enär det erbjöde goda övningsmöjligheter till ringa omkostnader. Då nu flygfältet ej kunde tagas i anspråk för bivackering och parkering av fordon, vore det nödvändigt, att det återstående markområdet bibehölles. Ur sjukvårdssynpunkt hade området betydelse, enär vid epidemier inom ordinarie förläggningssorter truppförband kunde dit förflyttas. Ur säkerhetssynpunkt vore det olämpligt, att byggnader finge uppföras alldeles inpå en förläggningsplats, dels emedan i dessa kunde anordnas kaféer och lokaler, som kunde utgöra hårdar för försvarsfientlig agitation, spritlangning m. m., och dels emedan därigenom uppstode onödig civiltrafik inom och igenom området. Ur mobiliseringssynpunkt hade lägerområdet en stor betydelse, enär det vid mobilisering kunde bereda Västerbottens regemente en för sjö- och luftanfall mera fredad plats, än regementets ordinarie etablissemang erbjöde.

Den nordöstligaste delen av området skulle möjligen utan större olägenheter kunna av kronan avvaras, men då uppstode frågan, till vilket ändamål Vännäs köping önskade åtkomma denna mark — en fråga, varpå köpingens framställning icke gäve något besked. Av en arméfördelningschefens yttrande bifogad karta i skalan 1 : 50000, där köpingens nuvarande område enligt stadsplanen vore angiven med grön begränsningslinje, framginge, att endast en mindre del av detta område för närvarande vore tätare bebyggd. Den återstående större delen, som för närvarande vore mycket glest bebyggd, syntes för mycket lång tid framåt vara fullt tillräcklig för kommunens byggnadsbehov. Av de områden inom stadsplanen, som vore reserverade för industriändamål, hade icke någon del ännu tagits i bruk för avsett ändamål, varför något ytterligare behov av industritomter ej för närvarande syntes föreligga. Om det vore i rent spekulationssyfte, som köpingen önskade förvärva mark, funnes ingen anledning att tillmötesgå köpingens begäran.

På grund av vad sålunda anförts, avstyrkte arméfördelningschefen bestämt försäljning av områden från Vännäs lägerplats.

Uti den 2 november 1927 avgivet yttrande har *arméförvaltningens fortifikationsdepartement* på de av arméfördelningschefen anförda skäl hemställt, att förevarande framställning icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Flygstyrelsen har i avgivet utlåtande i ärendet den 14 november 1927 anfört, att det undandrog sig flygstyrelsens bedömande, i vad mån ifrågasatt varande markområden, som låge under arméförvaltningens vård och förvaltning, vore behövliga för Vännäs köping. Utan att utnyttjandet av flygfältet för flygändamål äventyrades, torde de å den handlingarna i ärendet bifogade, av förste lantmätaren Norrman upprättade kartan med A, B och C betecknade områdena kunna fränhändas kronan. Härvid erfordrades dock, att köparen förbunde sig att icke bebygga de å nämnda karta med X och Y betecknade områdena med hus av större höjd än två våningar samt i övrigt å områdena A och B icke uppföra byggnadsverk av stor höjd, såsom fabrikskorstenar eller kyrktorn. Köparen borde medgiva, att till säkerhet för fullgörandet härav servitutsinteckning i försålda fastigheter finge meddelas. Eftersom bivackering, parkering, kokning och dylikt icke kunde tillåtas å flygfältet, och mark för dessa ändamål — icke minst vid mobilisering — torde vara erforderlig för andra truppförband än flygvapnets, måste jämväl flygstyrelsen ifrågasätta, huruvida hela områdena A och B, oaktat de icke vore behövliga för flygvapnet, borde fränhändas kronan.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens län har i utlåtande i ärendet den 20 december 1927, med överlämnande av från köpingens kommunalfullmäktige infordrat yttrande, förklarat sig icke hava något att erinra mot, att den del av Vännäs lägerplats, som ej ansåges vara för militärt ändamål erforderlig, förvärvades av Vännäs köping. Anledning att till köpingen försälja till lägerplatsen hörande skogsskifte syntes icke förefinnas.

I omförmälda yttrande hava *Vännäs köpings kommunalfullmäktige* anfört i huvudsak följande.

Vännäs lägerplats låge till större delen inom den blivande köpingens område, och dess sydöstra hörn trängde in i den tätare bebyggda delen av samhället. Härigenom hade åstadkommits en förryckning av bebyggelsen, som drivits att utveckla sig åt andra håll, varigenom den spritts över en onormalt stor yta, medförande svårigheter och dryga kostnader vid framdragandet och underhållet av gator, ledningar för belysning, vatten och avlopp m. m. Så länge kronan disponerade över lägerområdet, komme givetvis samma förhållande att bestå även framdeles. Ända sedan år 1908, då Västerbottens regemente förflyttats till Umeå, hade samhället hyst förhoppning om att lägerområdet skulle komma att utnyttjas till sådant allmännyttigt ändamål, att det skulle verksamt bidra till samhällets utveckling. I snart tjugo år hade det dock legat närmast för fåfot. När det så sommaren 1927 apterats till flygfält, hade tanken uppstått, att samhället skulle söka förvärva de delar av området, som ej kunde vara behövliga för försvarsväsendets räkning.

Chefen för Västerbottens regemente hade i sitt utlåtande i ärendet anfört, att lägerområdet kunde med hänsyn till sin betydelse indelas i tre med bok-

stäverna A, B och C betecknade områden, av vilka det förstnämnda hade den största betydelsen och under inga förhållanden kunde avyttras. För kommunalfullmäktige syntes det emellertid, som om sydöstra hörnet, beläget å området A, lågt beläget och skogbevuxet som det vore, skulle hava haft och komme att få föga betydelse ur militär synpunkt. Detta hörn vore givetvis det för samhället begärligaste, såsom sträckande sig in mot samhällets centrum, men under nuvarande förhållanden oåtkomligt för bebyggande. För att bebyggelsen efter en eventuell försäljning ej skulle bli till förfång för flygvapnet, vore fullmäktige helt naturligt villiga att gå med på de villkor, chefen för flygvapnet uppställt. För att ej förvaltarbostaden och förrådsbyggnaderna genom en försäljning skulle komma att skiljas ifrån lägerområdet i övrigt, syntes det lämpligt, att ett område väster om förvaltarbostaden och norr om uppfartsvägen behölles av kronan.

Beträffande den blivande användningen i köpingens hand av de ifrågavarande markområdena finge fullmäktige framhålla, att avsikten vore att försälja dem till egnahemstomter eller upplåta dem för industriellt ändamål.

Sedan Västerbottens regemente år 1908 förflyttades från Vännäs läger till Umeå, hava, såsom framgår av chefens för nämnda regemente yttrande i ärendet, regementets övningar under vissa kortare tidsperioder årligen varit förlagda till Vännäs. Med anledning av 1925 års riksdags beslut beträffande upprättandet av en flygstation i Vännäs har en del av lägerområdet numera iordningställt till flygfält.

Regementschefen har ansett, att större delen av det återstående lägerområdet fortfarande vore behöflig för militära ändamål. Endast den nordöstligaste delen därav, vilken å den av förste lantmätaren Norrman upprättade kartan betecknats med C, kunde, såsom ur militär synpunkt mindre betydelsefull, utan olägenhet avyttras. Återstoden borde däremot alltjämt bibehållas i kronans ägo. Arméfördelningschefen har avstyrkt varje som helst försäljning av mark tillhörande lägerområdet, och arméförvaltningens fortifikationsdepartement har anslutit sig till arméfördelningschefens ståndpunkt.

De skäl, som av de militära myndigheterna framförts emot en försäljning av vissa delar av lägerområdet, synas mig delvis föga bärande. Särskilt gäller detta beträffande områdets användning såsom övningsfält för Västerbottens regemente. Enligt vad jag vid besök å platsen funnit, torde hela lägerområdet ingalunda vara erforderligt för de övningar, som av en eller annan anledning anses böra förläggas till Vännäs. Den av köpingens kommunalfullmäktige gjorda framställningen har därför synts mig böra i så måtto bifallas, att till köpingen må försäljas, förutom det å nyssnämnda karta med C betecknade området, jämväl vissa delar av området A. De av mig sålunda till försäljning förordade markområdena hava å kartan utmärkts med blåa begränsningslinjer och betecknats med I (innefattande området C jämte den nordligaste delen av området A) och II (innefattande den sydligaste delen av området A).

Sedan arméförvaltningens fortifikationsdepartement anmodats att låta genom opartiska personer verkställa utredning och därefter till försvarsdepartementet inkomma med uppgift angående värdet av förenämnda med I och

II betecknade områden, har fortifikationsdepartementet, som uppdragit åt rådmannen i Umeå G. Sandström och förutvarande ledamoten av riksdagens andra kammare J. Rehn att verkställa ifrågavarande värdering, överlämnat ett av Sandström och Rehn upprättat värderingsinstrument, vari anförts bland annat följande. Det med I betecknade området, som till övervägande del bestode av odlingsmark och i övrigt av skogsmark med växande ungskog samt i areal innehölle 11,1763 hektar, hade åsatts ett värde av 2,300 kronor. Det med II betecknade området, som utgjordes av lämplig tomtmark med läge intill redan bebyggt område och omfattade en areal av 65,200 kvadratmeter, hade värderats till 32,600 kronor.

Emot den sålunda verkställda uppskattningen, enligt vilken sammanlagda värdet av områdena i fråga skulle utgöra 34,900 kronor, har jag intet att erinra.

På sätt av flygstyrelsen föreslagits torde för försäljningen böra uppställas det villkoret, att köparen förbinder sig att icke bebygga viss del av de inköpta områdena med byggnader, som förhindra utnyttjandet av det intilliggande flygfältet, ävensom medgiver, att till säkerhet för fullgörandet av ifrågavarande förbindelse servitutsinteckning må meddelas i de försålda fastigheterna.

Såsom ett ytterligare villkor synes böra uppställas, att köparen vidkännes alla av avstyckning och av lagfart å fånget föranledda kostnader.

Den för områdena i fråga inflytande köpeskillingen torde böra tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att förut omförmälda, å en handlingarna i ärendet bifogad karta med I och II betecknade och av blåa begränsningslinjer omgivna, kronan tillhöriga områden av Vännäs lägerplats må försäljas till Vännäs köping för en köpeskillning av tillhoppa 34,900 kronor och på de villkor, som i det föregående angivits, samt

att köpeskillingen må tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Yngvar Månsson.